

26.9.2022

Eduskunta
sivistysvaliokunta

Asia: HE 177/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta

OAJ kiittää mahdollisuudesta lausua naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta, joka koskee varhaiskasvatuksen tasa-arvosuunnittelua. Kannatamme naisten ja miesten välistä tasa-arvosta annettua lakia siten, että tasa-arvosuunnitelmavelvoite laajenisi koskemaan myös varhaiskasvatusta. Lisäksi sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisyä koskeva tasa-arvolain säännös laajennettaisiin koskemaan varhaiskasvatusta. Näiden tavoitteena on sukupuolten tasa-arvon edistäminen varhaiskasvatuksessa.

Tasa-arvon toteuttaminen, sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisy sekä tasa-arvosuunnitelmavelvoite varhaiskasvatukseen

Varhaiskasvatustalaki (540/2018) velvoittaa edistämään tasa-arvoa varhaiskasvatuksessa. Myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 2022) veloitetaan edistämään tasa-arvoa ja todetaan, että varhaiskasvatuksen järjestämisessä tulee ottaa huomioon myös tasa-arvolaki (609/1986). OAJ pitää kuitenkin hyvänä, että tasa-arvolakiin (609/1986) tulee pykäliin kirjaus, että tasa-arvosuunnitelmavelvoite sekä sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisyä koskeva tasa-arvolain säännös laajennettaisiin koskemaan myös varhaiskasvatusta. Näin tasa-arvoa edistetään ottaen huomioon myös virallisen sukupuolen lisäksi sukupuoli-identiteettiin ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisy.

OAJ pitää kirjausta hyvänä, sillä varhaiskasvatuksen kohderyhmänä ovat 0–6-vuotiaat lapset ja lapset omaksuvat jo varhain sukupuoliin liitetyn roolijaon. Varhaiskasvatuksen on tärkeää olla sukupuolitietoista ja tulisi välttää esimerkiksi sukupuolistereotyyppien uusintamista. Sukupuoli-identiteetti muodostuu ja kehittyy lapsuuden ja nuoruuden aikana, joten siihen ja sukupuolen ilmaisuun on tärkeää kiinnittää huomiota myös varhaiskasvatuksessa.

Tällä hetkellä tasa-arvosuunnitelmavelvoite koskee perusopetusta ja sen piirissä olevaa esiopetusta. Tasa-arvosuunnitelman velvoittaminen varhaiskasvatuksessa toisi esityksen mukaan varhaiskasvatuksen lisäksi päiväkodeissa järjestettävän esiopetuksen tasa-arvosuunnitelmavelvoitteen piiriin.

Erillisen tasa-arvosuunnitelman sijaan lain velvoitteet osaksi jo olemassa olevia varhaiskasvatuksen suunnitelmia

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2022) todetaan, että paikallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa otetaan huomioon paikallisella tasolla tehtävät muut suunnitelmat, kuten yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma. Jotta lain

26.9.2022

tavoitteet jalkautuvat osaksi jokapäiväistä toimintaa, ei pidä tehdä erillisiä irrallisia tasa-arvo suunnitelmia, vaan sisällyttää nykyiseen tapaan lain tavoitteet osaksi paikallista varhaiskasvatussuunnitelmaa. Jos tasa-arvosuunnitelma on erillinen paperi päiväkodin toimintaa ohjaavasta suunnitelmasta, ja sitä päivitetään eri tahtiin sen kanssa, se ei välttämättä toimi kovin ohjaavana. Tarkoituksena ei ole ainoastaan laatia tasa-arvosuunnitelma, vaan saada aikaan muutos, jotta varhaiskasvatuksen arki ja toiminta olisi entistä sukupuolitietoisempaa ja tasa-arvoisempaa.

Siksi OAJ esittää, että hallituksen esityksen 5 b § 1 momentin loppua muutetaan seuraavasti:

Varhaiskasvatuksen järjestäjä ja palveluntuottaja vastaavat siitä, että varhaiskasvatuksen toimipaikassa laaditaan vuosittain tasa-arvosuunnitelma yhteistyössä henkilöstön kanssa. Lapsille on varattava mahdollisuus osallistua suunnitelman laatimiseen lasten ikä ja kehitys huomioon ottaen. Tasa-arvosuunnitelma voidaan tulevaisuudessa sisällyttää osaksi muuta toimipaikan suunnitelmaa.

OAJ katsoo, että ennen kaikkea tulee varmistaa, että tasa-arvosuunnittelu tuodaan varhaiskasvatussuunnitelmien kautta päiväkodeissa luontevaksi osaksi pedagogista suunnittelua eikä erilliseksi tasa-arvosuunnitelmaksi, joka ei jalkaudu arkeen.

Kannatamme esitystä, että päiväkotitoiminnan tasa-arvosuunnitelma laadittaisiin osana muuta toimipaikan suunnitelmaa varhaiskasvatuksen toimipaikan sijaan varhaiskasvatusyksikölle tilanteissa, joissa varhaiskasvatusyksikkö muodostuu muutamasta toimipaikasta ja niillä on yhteinen päiväkodin johtaja. Näin vähennetään päiväkodin johtajan työkuormaa.

Lisäksi OAJ kannattaa esitystä, että perhepäivähoidon ja kunnallisen avoimen varhaiskasvatuksen osalta kunta laatii yhteistyössä alueensa perhepäivähoidon ja kunnallisen avoimen varhaiskasvatuksen toimijoiden kanssa molemmille toimijoille omat tasa-arvosuunnitelmat.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää selvitys varhaiskasvatuksen toimipaikan tasa-arvotilanteesta, tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi sekä arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista. Esityksen mukaan **tasa-arvosuunnitelman vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerralla.** Myös tällä esityksellä vähennetään kuormitusta. Olisi kuitenkin hyvä, että tasa-arvosuunnitelmaa arvioidaan vuosittain, jolloin voidaan todeta, onko tarvetta päivittämiseen.

Tukimateriaalia

Varhaiskasvatuksessa, samoin kuin perusopetusta koskevan tasa-arvolain muutoksen yhteydessä, tasa-arvotyön keskiössä ei tule olla asiakirjan laatiminen

26.9.2022

vaan toimenpiteiden toteuttaminen. **OAJ vaatii, että varhaiskasvatukseen laaditaan varhaiskasvatukseen suunnattu tasa-arvosuunnittelua koskeva opas,** jolla Opetushallitus laati 2015 voimaan tulleen perusopetusta koskevan tasa-arvolain muutoksen yhteydessä. On myös kannatettavaa, että tasa-arvon edistämiseen liittyvät kysymykset sisällytettäisiin nykyistä vahvemmin opettajankoulutukseen ja opettajien täydennyskoulutukseen. Näissä on syytä tuoda selvästi esiin, että lainsäädäntö koskee sekä tyttöjen ja poikien välistä tasa-arvoa että sukupuoli-identiteettiä ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisyä.

Yhteenveto

OAJ kannattaa esitystä laiksi naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetun lain muuttamisesta siten, että tasa-arvosuunnitelmavelvoite sekä sukupuoli-identiteettiä ja sukupuolen ilmaisuun perustuvan syrjinnän ennaltaehkäisyä koskeva tasa-arvolain säännökset laajennettaisiin koskemaan varhaiskasvatusta. Pidämme tärkeänä, että varhaiskasvatuksen järjestäjä ja palveluntuottaja vastaavat siitä, että varhaiskasvatuksen toimipaikassa ei kuitenkaan laadita erillisiä tasa-arvosuunnitelmia vaan lain vaatimukset sisällytetään esimerkiksi osaksi päiväkodin toimintasuunnitelmaa taikka yksityisen palveluntuottajan omavalvontasuunnitelmaa. Tasa-arvon toteutumista tulee arvioida vuosittain ja päivittää suunnitelmaa tarpeen mukaan.

Jotta tasa-arvosuunnittelu tulee osaksi pedagogisen varhaiskasvatuksen suunnitelmatyötä, tulee suunnitelma laatia yhteistyössä henkilöstön kanssa. Myös lapset osallistuisivat ikätasonsa mukaisesti tasa-arvosuunnitelman tekemiseen ja toteuttamiseen esimerkiksi keskustelun ja leikin avulla.

Pidämme välttämättömänä, että toimipaikkakohtaisen tasa-arvosuunnitelman sijaan suunnitelma edellytetään laadittavaksi varhaiskasvatusyksikölle tilanteissa, joissa varhaiskasvatusyksikkö muodostuu muutamasta toimipaikasta ja niillä on yhteinen päiväkodin johtaja. Se vähentää päiväkodin johtajien työkuormaa.

OAJ vaatii, että varhaiskasvatukseen laaditaan varhaiskasvatukseen suunnattu tasa-arvosuunnittelua koskeva opas suunnittelutyötä helpottamaan ja yhdenmukaistamaan ennen lain voimaantuloa.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen
koulutusjohtaja

Auli Setälä
erityisasiantuntija